

РЕЦИНАЛД ДЕ БРЕЈ (REGINAL DE BREY)

СЛАВИСТ ОД СВЕТСКИ ГЛАС*

Овој угледен славист, поет, преведувач и светски научник е вљубеник во македонскиот јазик и во Македонија. – Тој е составувач на новиот македонско -англиски толковен речник

При посета на главниот град на Австралија, го посетивме и домот на професорот д-р Рециналд Артур де Бреј, член на Македонската академија на науките и уметностите надвор од работниот состав и професор на Австралискиот национален универзитет во Канбера. Тој беше угледен славист, поет, македонист, научник, кој во своите трудови има пројавено интерес за изучување на области од повеќе словенски јазици и литератури, како што се српско - хрватскиот акцент, руската фонетика и фразеологија, стилистиката на словенските јазици, словенската поезија и друго. Професорот де Бреј беше љубезен и со задоволство прифати да го посетиме и да разговараме во неговиот дом што беше сместен во еден од најубавите квартави на Канбера. Притоа, разговаравме за минатото, сегашноста, иднината, научниот интерес, македонскиот јазик и литература, подготовките на македонско - англискиот толковен речник и за сè она што овој угледен научник и врвен славист го поврзуваше со македонскиот народ и Македонија.

Вљубеник во македонскиот јазик

Во разговорот што траеше неколку часа, дознавме дека тој е роден во 1912 година во Петроград, во британско семејство. Студирал во Англија, каде и докторирал на Лондонскиот универзитет, на тема од областа на фонетиката на српско - хрватскиот јазик. Подолг период предавал компаративна граматика на словенските јазици на Лондонскиот универзитет. Потоа, предавал на Универзитетот во Мелбурн и на Австралискиот национален универзитет во Канбера. Од 1974 година бил член -соработник на Австралиската академија за хуманистички науки.

Професорот Рециналд де Бреј, покрај другото, е автор на познатата обемна публикација „Водич на словенски јазици“, отпечатена во Лондон во 1951 година, со која тој го заслужи епитетот славист од светски глас. Во ова познато дело, видно место му посветува на македонскиот јазик. Имено, околу осумдесет страници се посветени на развојниот пат на македонскиот литературен јазик, на граматичките структури, а дава избор на македонски текстови, како и се осврнува на прашањата сврзани со (не)признавањето на македонскиот јазик.

Исто така, професорот де Бреј беше благороден како човек, хуман и со широки човечки и духовни хоризонти. Во неговиот дом кој беше исполнет со многу книги од целиот свет, како и од Македонија, се запознавме и со неговата сопруга од италијанско потекло, а која нè послужи со англиско кафе. Неговиот дом за живеење и работа беше еден вид градина. Сместен беше меѓу многубројни дрвја и зелен простор зад куќата и наликуваше на отргната оаза. Во собата во која разговаравме, на централно место беше сместен постерот на ангелот во црквата „Св. Ѓорѓи“ од Курбиново. Во разговорот дознавме дека професорот де Бреј е вљубеник во културно - историските споменици на Македонија, особено во Курбиново, „Св. Софија“ и „Св. Спас“, како и во македонскиот народ, неговиот јазик и литература.

Во пријатниот разговор, покрај другото, професорот де Бреј рече: „Знаете, јас ја посетив Македонија, кога и дојдов во Скопје, во триесеттите години уште кога бев студент. Во тој период, тој дел на Македонија се викаше Јужна Србија. Меѓутоа, при мојата посета се убедив во посебностите на македонскиот јазик, бидејќи слушнав различен јазик кој не беше ниту српски, ниту бугарски, ниту грчки, туку посебен јазик што за мене претставуваше откритие. Тој јазик што јас го слушнав пред војната, стана познат и признат како посебен јазик во новата Република Македонија. Многу се заинтересирав за јазикот во Македонија и направив опис на македонскиот јазик врз база на граматиката на Круме Кепески, а потоа тој материјал го приклучив во мојата книга „Водич на славјанските јазици“. Во публикацијата ги опишувам сите посебни славјански јазици, а започнав со стариот црковен - словенски јазик па сè до сите јужнословенски, западно - словенски и источно - словенски јазици. Македонскиот јазик е еден од овие јазици и ги има сите посебности на другите славјански јазици.“

Составувач на македонско-англиски речник

Цели осум години професорот Рециналд де Бреј работел врз еден опширен македонско - англиски толковен речник во соработка со Институтот за македонски јазик во Скопје, особено со македонските научници Трајко Стаматовски, Благоја Корубин и Тодор Димитровски. Ни покажа дел од изработениот речник кој го подготвувал во асистенција на д-р Питер Хил и други соработници. Видовме седумстотини шеесет и пет готови страници, што навистина претставуваше обемно и капитално дело. Во врска со речникот, професорот рече дека за период од две години ќе ги завршат сите работи околу ова дело и додаде: „Верувам дека во 1993 година ќе бидеме готови со македонско - англискиот речник и, живот и здравје, ќе дојдам повторно во Македонија.“ Инаку, д-р де Бреј нè информира дека проектот за

македонско - англискиот речник го финансира австралиската влада, преку Австралиската програма за доделување стипендии за научни испитувања што претставува признание на македонскиот народ и неговата држава Република Македонија, која во тие моменти се бореше да си го добие своето место под сонцето како суверена и независна држава.

Истакнатиот славист, македонист, поет, преведувач и интелектуалец со широки хуманитарни хоризонти, професорот Рециналд де Бреј за своите заслуги на полето на науката ја имал добиено ласкавата титула заслужен професор (emeritus professor) од страна на Австралискиот универзитет. Исто така, тој се имал пројавено и на полето на преведувачката дејност од македонски автори на англиски јазик. Преведувал поезија од Радован Павловски и од Анте Поповски, а и самиот пишувал поезија. За своите извонредни заслуги кон македонистиката и кон македонскиот народ, професорот де Бреј беше удостоен со изборот за член на Македонската академија на науките и уметностите надвор од работниот состав. При неговата последна посета во 1988 година тој, меѓу другото, одржал беседа на тема „Проблемите во составувањето на еден нов македонско - англиски речник и во преводот од македонски на англиски“, што значеше уште еден прилог кон македонската наука.

Го напуштивме домот на љубезниот домаќин, човекољубец и миротворец, професорот Рециналд де Бреј, со желба по две години пак да се видиме во Скопје или во Охрид и да држиме во рацете по еден примерок од Македонско - англискиот толковен речник, кој ќе биде значаен прилог кон македонската книжнина и афирматор на македонскиот јазик и литература, како и на македонската нација пред светот.

* Текстот за Рециналд де Бреј е објавен во книгата “Во Австралија како дома”, на Славе Николовски -

Катин, Матица македонска, Скопје 1992,94-97.